

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 27ης Απριλίου 2017*

«Αίτηση αναιρέσεως — Συμπράξεις — Ευρωπαϊκές αγορές σταθεροποιητών κασσιτέρου και σταθεροποιητών θερμότητας ESBO/εστέρων — Καθορισμός των τιμών, κατανομή των αγορών και ανταλλαγή ευαίσθητων εμπορικών πληροφοριών — Καταλογισμός στη μητρική εταιρία της παραβατικής συμπεριφοράς των θυγατρικών — Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 — Άρθρο 25, παράγραφος 1 — Παραγραφή η οποία ισχύει για την επιβολή κυρώσεων στις θυγατρικές — Επιπτώσεις επί της νομικής καταστάσεως της μητρικής εταιρίας»

Στην υπόθεση C-516/15 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 24 Σεπτεμβρίου 2015,

Akzo Nobel NV, με έδρα το Άμστερνταμ (Κάτω Χώρες),

Akzo Nobel Chemicals GmbH, με έδρα το Düren (Γερμανία),

Akzo Nobel Chemicals BV, με έδρα το Amersfoort (Κάτω Χώρες),

εκπροσωπούμενες από τους C. Swaak και R. Wesseling, advocaten,

αναιρεσεύουσες,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι:

η **Akcros Chemicals Ltd**, με έδρα το Warwickshire (Ηνωμένο Βασίλειο),

προσφεύγουσα πρωτοδίκως,

η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή**, εκπροσωπούμενη από τους V. Bottka και P. Rossi,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. da Cruz Vilaça (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits και F. Biltgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Wahl

γραμματέας: A. Calot Escobar

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Δεκεμβρίου 2016,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την αίτησή τους αναιρέσεως, η Akzo Nobel NV, η Akzo Nobel Chemicals GmbH και η Akzo Nobel Chemicals BV ζητούν την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 15ης Ιουλίου 2015, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-47/10, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2015:506), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε εν μέρει μόνον τις προσφυγές τους με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως C(2009) 8682 τελικό της Επιτροπής, της 11ης Νοεμβρίου 2009, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/38589 – Σταθεροποιητές θερμότητας) (στο εξής: επίμαχη απόφαση), και, επικουρικώς, τη μείωση των επιβληθέντων σε αυτές προστίμων.

Το νομικό πλαίσιο

- 2 Το άρθρο 7 του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 [ΕΚ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), το οποίο φέρει τον τίτλο «Διαπίστωση και παύση της παράβασης», ορίζει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Εάν η Επιτροπή διαπιστώσει, κατόπιν καταγγελίας ή αυτεπαγγέλτως, παράβαση του άρθρου 81 ή του άρθρου 82 [ΕΚ], δύναται να υποχρεώσει με απόφασή της τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων να θέσουν τέλος στη διαπιστωθείσα παράβαση. [...] Εφόσον έχει σχετικό έννομο συμφέρον, η Επιτροπή μπορεί επίσης να διαπιστώνει ότι η παράβαση έχει διαπραχθεί στο παρελθόν.»

- 3 Το άρθρο 23 του κανονισμού αυτού, που φέρει τον τίτλο «Πρόστιμα», ορίζει, στην παράγραφο 2, τα εξής:

«Η Επιτροπή δύναται με απόφασή της να επιβάλει σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμα, σε περίπτωση που αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

α) διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 81 ή του άρθρου 82 [ΕΚ] [...]

[...].»

- 4 Το άρθρο 25 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Παραγραφή για την επιβολή κυρώσεων», προβλέπει, στις παραγράφους 1 έως 3, τα εξής:

«1. Οι εξουσίες που ανατίθενται στην Επιτροπή δυνάμει [του άρθρου 23] υπόκεινται στις ακόλουθες προθεσμίες παραγραφής:

α) τρία έτη για τις παραβάσεις των διατάξεων σχετικά με τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών ή τη διενέργεια ελέγχων·

β) πέντε έτη για όλες τις υπόλοιπες παραβάσεις.

2. Η παραγραφή αρχίζει από την ημέρα διάπραξης της παράβασης. Ωστόσο, αν μια παράβαση είναι διαρκής ή έχει διαπραχθεί κατ' εξακολούθηση, η παραγραφή αρχίζει από την ημέρα παύσης της παράβασης.

3. Η παραγραφή που ισχύει για την επιβολή προστίμων ή χρηματικών ποινών διακόπτεται από κάθε πράξη της Επιτροπής ή της αρχής ανταγωνισμού ενός κράτους μέλους η οποία αποβλέπει στη διερεύνηση ή σε διαδικασίες κατά της παράβασης. [...]

Το ιστορικό της διαφοράς

- 5 Το ιστορικό της διαφοράς εκτίθεται στις σκέψεις 1 έως 50 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως. Για να γίνει κατανοητή η υπό κρίση υπόθεση, πρέπει να υπομνησθούν τα ακόλουθα στοιχεία.
- 6 Με την επίμαχη απόφαση, η Επιτροπή έκρινε ότι ορισμένες επιχειρήσεις είχαν παραβεί το άρθρο 81 ΕΚ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3), καθόσον συμμετείχαν σε δύο αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συνολικές συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές, οι οποίες κάλυπταν το σύνολο του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και αφορούσαν, αφενός, τον τομέα των σταθεροποιητών κασσιτέρου και, αφετέρου, τον τομέα του εποξειδωμένου σογιέλαιου και των εστέρων (στο εξής: τομέας ESBO/εστέρων).
- 7 Κατά το άρθρο 1 της επίμαχης αποφάσεως, οι δύο αυτές παραβάσεις που διαπίστωσε η Επιτροπή και οι οποίες αφορούσαν τις δύο αυτές κατηγορίες σταθεροποιητών θερμότητας συνίσταντο στον καθορισμό των τιμών, την κατανομή των αγορών μέσω ποσοστώσεων πωλήσεων, την κατανομή της πελατείας και την ανταλλαγή ευαίσθητων εμπορικών πληροφοριών σχετικών ιδίως με την πελατεία, την παραγωγή και τις πωλήσεις.
- 8 Η επίμαχη απόφαση ορίζει ότι οι οικείες επιχειρήσεις συμμετείχαν στις παραβάσεις αυτές σε διάφορες περιόδους, κατά το χρονικό διάστημα από τις 24 Φεβρουαρίου 1987 έως τις 21 Μαρτίου 2000 για τους σταθεροποιητές κασσιτέρου και κατά το διάστημα από τις 11 Σεπτεμβρίου 1991 έως τις 22 Μαρτίου 2000 για τον τομέα των ESBO/εστέρων.
- 9 Η επίμαχη απόφαση απευθύνθηκε, όσον αφορά κάθε παράβαση, σε 20 εταιρίες, οι οποίες είχαν μετάσχει στις περί ων πρόκειται παραβάσεις είτε ευθέως είτε, λαμβανομένης υπόψη της ευθύνης που τους καταλογίσθηκε, ως μητρικές εταιρίες.
- 10 Όσον αφορά τον καταλογισμό των παραβάσεων, στο άρθρο 1 της επίμαχης αποφάσεως διαπιστώνεται η ευθύνη των Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH και Akcros Chemicals Ltd για τη συμμετοχή τους στην παράβαση σε σχέση με τους σταθεροποιητές κασσιτέρου, από τις 24 Φεβρουαρίου 1987 έως τις 21 Μαρτίου 2000 όσον αφορά την Akzo Nobel, από τις 24 Φεβρουαρίου 1987 έως τις 28 Ιουνίου 1993 όσον αφορά την Akzo Nobel Chemicals GmbH και από τις 28 Ιουνίου 1993 έως τις 21 Μαρτίου 2000 όσον αφορά την Akcros Chemicals.
- 11 Ομοίως, στο άρθρο 1 της επίμαχης αποφάσεως διαπιστώνεται η ευθύνη των Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals BV και Akcros Chemicals για τη συμμετοχή τους στην παράβαση σε σχέση με τον τομέα των ESBO/εστέρων, από τις 11 Σεπτεμβρίου 1991 έως τις 22 Μαρτίου 2000 όσον αφορά την Akzo Nobel, από τις 11 Σεπτεμβρίου 1991 έως τις 28 Ιουνίου 1993 όσον αφορά την Akzo Nobel Chemicals BV και από τις 28 Ιουνίου 1993 έως τις 22 Μαρτίου 2000 όσον αφορά την Akcros Chemicals.
- 12 Επιπλέον, η Επιτροπή διέκρινε τη συμμετοχή των Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH, Akzo Nobel Chemicals BV και Akcros Chemicals στις παραβάσεις σε τρεις χωριστές περιόδους παραβάσεως.

- 13 Για την προ της 28ης Ιουνίου 1993 περίοδο (στο εξής: πρώτη περίοδος παραβάσεως), η Επιτροπή έκρινε ότι εταιρίες οι οποίες ανήκαν εμμέσως, κατά ποσοστό 100%, στην Akzo NV, νυν Akzo Nobel, είχαν συμμετάσχει άμεσα στις παραβάσεις, ήτοι η AkzoNobel Chemicals GmbH, για την παράβαση σε σχέση με τους σταθεροποιητές κασσιτέρου, και η Akzo Nobel Chemicals BV, για την παράβαση σε σχέση με τον τομέα των ESBO/εστέρων.
- 14 Για τη δεύτερη περίοδο παραβάσεως, μεταξύ 28 Ιουνίου 1993 και 2 Οκτωβρίου 1998, η Επιτροπή έκρινε ότι στις παραβάσεις είχε συμμετάσχει άμεσα η κοινοπραξία Akcros, η οποία είχε συγκεντρώσει τις δραστηριότητες παραγωγής και πωλήσεως σταθεροποιητών θερμότητας και η οποία δεν είχε ιδία νομική προσωπικότητα.
- 15 Για την τρίτη περίοδο παραβάσεως, από τις 2 Οκτωβρίου 1998 έως τις 21 Μαρτίου 2000 για τους σταθεροποιητές κασσιτέρου και από τις 2 Οκτωβρίου 1998 έως τις 22 Μαρτίου 2000 για τον τομέα των ESBO/εστέρων, η Επιτροπή έκρινε ότι οι παραβάσεις είχαν διαπραχθεί από την Akcros Chemicals η οποία είχε απορροφήσει τη δραστηριότητα της κοινοπραξίας Akcros Chemicals.
- 16 Ως εκ τούτου, στην επίμαχη απόφαση, διαπιστώθηκε η ευθύνη της Akzo Nobel, ως επικεφαλής εταιρίας ενός ομίλου εταιριών εκ των οποίων ορισμένες είχαν συμμετάσχει άμεσα στις παραβάσεις, για ολόκληρη την περίοδο παραβάσεως, ήτοι από τις 24 Φεβρουαρίου 1987 έως τις 22 Μαρτίου 2000.
- 17 Όσον αφορά τον καταλογισμό των προστίμων, το άρθρο 2 της επίμαχης αποφάσεως ορίζει τα εξής:
- «Για [την παράβαση] στην αγορά των σταθεροποιητών κασσιτέρου [...], επιβάλλονται τα εξής πρόστιμα:
- [...]
- 4) Η [Akzo Nobel], η [Akzo Nobel Chemicals GmbH] και η [Akcros Chemicals] ευθύνονται από κοινού και εις ολόκληρον για ποσό 1 580 000 ευρώ·
- [...]
- 6) Η [Akzo Nobel] και η [Akzo Nobel Chemicals GmbH] ευθύνονται από κοινού και εις ολόκληρον για ποσό 9 820 000 ευρώ·
- 7) Η [Akzo Nobel] ευθύνεται για ποσό 1 432 700 ευρώ·
- [...]
- Για [την παράβαση] στην [αγορά των ESBO/εστέρων], επιβάλλονται τα εξής πρόστιμα:
- [...]
- 21) Η [Akzo Nobel], η [Akzo Nobel Chemicals BV] και η [Akcros Chemicals] ευθύνονται από κοινού και εις ολόκληρον για ποσό 2 033 000 ευρώ·
- [...]
- 23) Η [Akzo Nobel] και η [Akzo Nobel Chemicals BV] ευθύνονται από κοινού και εις ολόκληρον για ποσό 3 467 000 ευρώ·
- 24) Η [Akzo Nobel] ευθύνεται για ποσό 2 215 303 ευρώ [...].».

- 18 Με απόφαση της Επιτροπής της 30ής Ιουνίου 2011, η επίμαχη απόφαση τροποποιήθηκε κατά το μέρος που είχε απευθυνθεί στην Akzo Nobel και στην Akcros Chemicals (στο εξής: τροποποιητική απόφαση).
- 19 Με την αιτιολογική σκέψη 1 της τροποποιητικής αποφάσεως, η Επιτροπή υπενθύμισε ότι, με την επίμαχη απόφαση, είχε επιβάλει πρόστιμα στην Akzo Nobel και στην Akcros Chemicals, «από κοινού και εις ολόκληρον» με τις Elementis plc, Elementis Holdings Limited και Elementis Services Limited.
- 20 Με την αιτιολογική σκέψη 2 της τροποποιητικής αποφάσεως, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, κατόπιν της αποφάσεως της 29ης Μαρτίου 2011, ArcelorMittal Luxembourg κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ. (C-201/09 P και C-216/09 P, EU:C:2011:190), αποφάσισε να ανακαλέσει την επίμαχη απόφαση κατά το μέρος που είχε απευθυνθεί, μεταξύ άλλων, στην Elementis και στην Elementis Holdings Limited.
- 21 Ως εκ τούτου, η Επιτροπή τροποποίησε την επίμαχη απόφαση κατά το μέρος που είχε απευθυνθεί στην Akzo Nobel και στην Akcros Chemicals, στο μέτρο που οι εταιρίες αυτές είχαν κριθεί αλληλεγγύως υπεύθυνες, με την Elementis, για τα επιβληθέντα πρόστιμα.
- 22 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 12 Σεπτεμβρίου 2011, η Akzo Nobel και η Akcros Chemicals άσκησαν προσφυγή κατά της τροποποιητικής αποφάσεως της Επιτροπής. Η εν λόγω τροποποιητική απόφαση ακυρώθηκε από το Γενικό Δικαστήριο με την απόφαση της 15ης Ιουλίου 2015, Akzo Nobel και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής (T-485/11, EU:T:2015:517).

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 23 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 27 Ιανουαρίου 2010, οι Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH, Akzo Nobel Chemicals BV και Akcros Chemicals ζήτησαν την ακύρωση της επίμαχης αποφάσεως ή, επικουρικώς, τη μείωση του ποσού των προστίμων που τους είχαν επιβληθεί.
- 24 Προς στήριξη της προσφυγής τους, οι εταιρίες αυτές διατύπωσαν πέντε λόγους ακυρώσεως, με τον πρώτο εκ των οποίων προέβαλαν παραβάσεις των κανόνων περί παραγραφής. Στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με το οποίο προβάλλεται παράβαση του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1/2003, οι ως άνω εταιρίες υποστήριξαν ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε πλέον να κινηθεί κατά των Akzo Nobel Chemicals GmbH και Akzo Nobel Chemicals BV από τις 28 Ιουνίου 1998 και μετά, στο μέτρο που αυτές είχαν παύσει να συμμετέχουν στις παραβάσεις στις 28 Ιουνίου 1993. Κατά συνέπεια, δεν ήταν δυνατό να στοιχειοθετηθεί ευθύνη τους ούτε ευθύνη της Akzo Nobel, ως μητρικής εταιρίας των εν λόγω εταιριών, για την πρώτη περίοδο παραβάσεως.
- 25 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε, λόγω παραγραφής, το άρθρο 2, σημεία 4, 6, 21 και 23, της επίμαχης αποφάσεως, κατά το μέρος που με αυτό είχαν επιβληθεί πρόστιμα στην Akzo Nobel Chemicals GmbH και στην Akzo Nobel Chemicals BV όσον αφορά την πρώτη περίοδο παραβάσεως, και απέρριψε την προσφυγή κατά τα λοιπά.

Τα αιτήματα των διαδίκων

26 Οι αναιρεσεύουσες ζητούν από το Δικαστήριο:

- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, κατά το μέρος που με αυτή κρίθηκε ότι η ευθύνη για τα πρόστιμα που αρχικώς επιβλήθηκαν στην Akzo Nobel Chemicals GmbH και στην Akzo Nobel Chemicals BV για τη συμμετοχή τους στις παραβάσεις είναι δυνατό να συνεχίσει να καταλογίζεται στην Akzo Nobel μετά την ακύρωση των εν λόγω προστίμων από το Γενικό Δικαστήριο·
- να ακυρώσει την επίμαχη απόφαση κατά το μέρος που διαπιστώνει τη συμμετοχή των Akzo Nobel Chemicals GmbH και Akzo Nobel Chemicals BV στις παραβάσεις, και ειδικότερα να ακυρώσει το άρθρο της 1, παράγραφος 1, στοιχείο β', και το άρθρο της 1, παράγραφος 2, στοιχείο β'·
- να ακυρώσει την επίμαχη απόφαση κατά το μέρος που καταλογίζει ευθύνη και/ή επιβάλλει πρόστιμο στην Akzo Nobel λόγω της παραβατικής συμπεριφοράς των Akzo Nobel Chemicals GmbH και Akzo Nobel Chemicals BV, και ειδικότερα να ακυρώσει το άρθρο της 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', για την περίοδο από τις 24 Φεβρουαρίου 1987 έως τις 28 Ιουνίου 1993 και το άρθρο της 1, παράγραφος 2, στοιχείο α', για την περίοδο από τις 11 Σεπτεμβρίου 1991 έως τις 28 Ιουνίου 1993 και/ή το άρθρο της 2, παράγραφοι 6 και 23·
- επικουρικώς, να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, και
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

27 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως και την καταδίκη των αναιρεσειουσών στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

28 Με τον μοναδικό λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσεύουσες προσάπτουν, κατ' ουσίαν, στο Γενικό Δικαστήριο ότι παρέβη τους κανόνες σχετικά με την ευθύνη των μητρικών εταιριών για την παραβατική συμπεριφορά των θυγατρικών τους.

Επιχειρήματα των διαδίκων

29 Οι αναιρεσεύουσες επισημαίνουν ότι το Δικαστήριο επιβεβαίωσε προσφάτως, με την απόφασή του της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, Total κατά Επιτροπής (C-597/13 P, EU:C:2015:613), ότι, όταν η ευθύνη μητρικής εταιρίας απορρέει στο σύνολό της από την ευθύνη της θυγατρικής της, η ευθύνη της μητρικής δεν δύναται να υπερβαίνει αυτήν της θυγατρικής της. Στην περίπτωση αυτή, αν η μητρική εταιρία ασκήσει προσφυγή με το ίδιο αντικείμενο με αυτό της προσφυγής της θυγατρικής, η μητρική εταιρία πρέπει να ωφεληθεί από τη μερική ή ολική ακύρωση του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική.

30 Ως εκ τούτου, η ακύρωση των προστίμων που επιβλήθηκαν στην Akzo Nobel Chemicals GmbH και στην Akzo Nobel Chemicals BV έπρεπε να οδηγήσει σε ακύρωση του προστίμου που επιβλήθηκε στην Akzo Nobel, ως μητρική εταιρία, για την πρώτη περίοδο παραβάσεως, εφόσον το πρόστιμο αυτό είχε επιβληθεί σε αυτή μόνο λόγω της άμεσης συμμετοχής των θυγατρικών της στις παραβάσεις. Συνεπώς, η ευθύνη της Akzo Nobel ήταν αμιγώς παράγωγη εκείνης των θυγατρικών της, κατά την έννοια της αποφάσεως της 22ας Ιανουαρίου 2013, Επιτροπή κατά Tomkins (C-286/11 P, EU:C:2013:29).

- 31 Συναφώς, οι αναιρεσεύουσες υπογραμμίζουν ότι η αρχή κατά την οποία η ευθύνη μητρικής εταιρίας δεν μπορεί να υπερβαίνει την ευθύνη της θυγατρικής της φαίνεται να μην ελήφθη υπόψη στις αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, *Kendrion κατά Επιτροπής* (C-50/12 P, EU:C:2013:771), και της 30ής Απριλίου 2014, *FLSmidth κατά Επιτροπής* (C-238/12 P, EU:C:2014:284). Εντούτοις, κατά κανόνα, η συλλογιστική του Δικαστηρίου στηρίζεται στην προκειμένη κατά την οποία σε περίπτωση που η ευθύνη της μητρικής εταιρίας απορρέει αμιγώς από τις πράξεις της θυγατρικής της, η διατήρηση για τη μητρική προστίμου υψηλότερου ποσού από εκείνο στο οποίο καταδικάζεται τελικώς η θυγατρική της ισοδυναμεί με επιβολή μέρους προστίμου που δεν έχει κανένα νομικό έρεισμα.
- 32 Οι αναιρεσεύουσες φρονούν ότι η εφαρμογή της αρχής κατά την οποία η ευθύνη της μητρικής εταιρίας δεν μπορεί να υπερβαίνει την ευθύνη της θυγατρικής της είναι ιδιαίτερα κρίσιμη εν προκειμένω, στο μέτρο που η ακύρωση των προστίμων που επιβλήθηκαν στην Akzo Nobel Chemicals GmbH και στην Akzo Nobel Chemicals BV θα έπρεπε να οδηγήσει στην ακύρωση της επίμαχης αποφάσεως στο σύνολό της όσον αφορά τις δύο αυτές εταιρίες.
- 33 Ως προς το σημείο αυτό, οι αναιρεσεύουσες επισημαίνουν ότι, κατόπιν της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 29ης Μαρτίου 2011, *ArcelorMittal Luxembourg κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ.* (C-201/09 P και C-216/09 P, EU:C:2011:190), η Επιτροπή βρέθηκε αντιμέτωπη με το γεγονός ότι, λόγω παραγραφής, δεν μπορούσε πλέον να επιβάλει πρόστιμο στις Elementis και Ciba/BASF. Επομένως, όπως προέκυπτε από την τροποποιητική απόφαση, η Επιτροπή όχι μόνον ανακάλεσε τα πρόστιμα, αλλά και αναθεώρησε τη διαπίστωση οποιασδήποτε συμμετοχής των επιχειρήσεων αυτών στις παραβάσεις.
- 34 Κατά τις αναιρεσεύουσες, δυνάμει της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και προκειμένου να συναχθούν, σύμφωνα με το άρθρο 266, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, όλες οι συνέπειες της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή έπρεπε να υιοθετήσει την ίδια προσέγγιση έναντι της Akzo Nobel Chemicals GmbH και της Akzo Nobel Chemicals BV. Πλην όμως, η επίμαχη απόφαση εξακολουθεί να περιλαμβάνει διαπίστωση παραβάσεως όσον αφορά τις ανωτέρω εταιρίες. Επιπροσθέτως, ενώ το άρθρο 7 του κανονισμού 1/2003 απαιτεί όπως η Επιτροπή έχει έννομο συμφέρον ως προς μια τέτοιας μορφής διαπίστωση, η Επιτροπή δεν δικαιολογεί, εν προκειμένω, συναφές συμφέρον.
- 35 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο μοναδικός λόγος αναιρέσεως που προέβαλαν οι αναιρεσεύουσες πρέπει να απορριφθεί.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Επί του παραδεκτού

- 36 Όσον αφορά τις αιτιάσεις των αναιρεσειουσών που στηρίζονται, αφενός, στην παραβίαση από την Επιτροπή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και, αφετέρου, στην έλλειψη εννόμου συμφέροντος, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, τελευταία περίοδος, του κανονισμού 1/2003, το οποίο να μπορεί να δικαιολογήσει τη διαπίστωση ότι οι Akzo Nobel Chemicals GmbH και Akzo Nobel Chemicals BV μετέσχαν στις επίμαχες παραβάσεις, από την εξέταση της δικογραφίας που υποβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι αιτιάσεις αυτές δεν προβλήθηκαν πρωτοδίκως.
- 37 Συγκεκριμένα, οι αναιρεσεύουσες περιορίστηκαν να υποστηρίξουν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου ότι, λαμβανομένης υπόψη της παρελεύσεως της προθεσμίας παραγραφής ως προς την Akzo Nobel Chemicals GmbH και την Akzo Nobel Chemicals BV, δεν ήταν δυνατό να στοιχειοθετηθεί ευθύνη τους.

- 38 Κατά πάγια νομολογία, αν επιτρεπόταν στους διαδίκους να προβάλουν για πρώτη φορά ενώπιον του Δικαστηρίου ισχυρισμούς και επιχειρήματα που δεν προέβαλαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, τούτο θα τους παρείχε τη δυνατότητα να υποβάλουν στην κρίση του Δικαστηρίου, του οποίου η αρμοδιότητα στις αναιρετικές διαδικασίες είναι περιορισμένη, διαφορά με περιεχόμενο ευρύτερο της διαφοράς που εκδίκασε το Γενικό Δικαστήριο. Στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται συνεπώς στην εξέταση της εκτιμήσεως από το Γενικό Δικαστήριο των ισχυρισμών και επιχειρημάτων που συζητήθηκαν ενώπιόν του (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2015, AC-Treuhand κατά Επιτροπής, C-194/14 P, EU:C:2015:717, σκέψη 54).
- 39 Κατά συνέπεια, οι αιτιάσεις που διατύπωσαν οι αναιρεσείουσες πρέπει να απορριφθούν ως απαράδεκτες.

Επί της ουσίας

- 40 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε τα επιχειρήματα των αναιρεσιουσών, στο μέτρο που αυτές υποστήριζαν ότι το άρθρο 25, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1/2003 δεν παρείχε στην Επιτροπή τη δυνατότητα επιβολής προστίμων στην Akzo Nobel Chemicals GmbH και στην Akzo Nobel Chemicals BV. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε το άρθρο 2, σημεία 4, 6, 21 και 23, της επίμαχης αποφάσεως, κατά το μέρος που με αυτό είχαν επιβληθεί πρόστιμα στις ανωτέρω εταιρίες αναφορικά με την πρώτη περίοδο παραβάσεως.
- 41 Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, κατ' ουσίαν, με τις σκέψεις 121, 123 και 124 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι πρώτες πράξεις της Επιτροπής που απέβλεπαν στη διερεύνηση ή τη δίωξη των παραβάσεων, κατά την έννοια του άρθρου 25, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, είχαν εκδοθεί στις αρχές του 2003 και, επομένως, μετά τη λήξη, για την Akzo Nobel Chemicals GmbH και την Akzo Nobel Chemicals BV, της πενταετούς προθεσμίας του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού, δεδομένου ότι οι εν λόγω εταιρίες είχαν παύσει να συμμετέχουν στις συμπράξεις στις 28 Ιουνίου 1993.
- 42 Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, κατ' ουσίαν, με τις σκέψεις 125 και 126 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, καίτοι την επελθούσα παραγραφή μπορούσαν να επικαλεσθούν η Akzo Nobel Chemicals GmbH και η Akzo Nobel Chemicals BV και η παραγραφή αυτή είχε ως συνέπεια την αποφυγή επιβολής κυρώσεων σε βάρος τους, εντούτοις δεν ασκούσε καμία επιρροή στην ευθύνη της μητρικής τους εταιρίας όσον αφορά την πρώτη περίοδο παραβάσεως.
- 43 Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 126 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι «το γεγονός και μόνον ότι μια θυγατρική εταιρία ενός ομίλου εταιριών, υπό την έννοια της οικονομικής μονάδας, ωφελείται από την παρέλευση της προθεσμίας παραγραφής δεν έχει ως συνέπεια να τίθεται υπό αμφισβήτηση η ευθύνη της μητρικής εταιρίας και να παρακωλύονται οι διώξεις ως προς αυτήν».
- 44 Οι αναιρεσείουσες αμφισβητούν, ουσιαστικά, το βάσιμο των εκτιμήσεων αυτών του Γενικού Δικαστηρίου.
- 45 Επομένως, πρέπει να εξετασθεί αν η παραγραφή της εξουσίας της Επιτροπής να επιβάλει κυρώσεις στην Akzo Nobel Chemicals GmbH και στην Akzo Nobel Chemicals BV απέκλειε, αντίθετα προς τη διαπίστωση στην οποία κατέληξε το Γενικό Δικαστήριο με τη σκέψη 126 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τη δυνατότητα να στοιχειοθετηθεί ευθύνη της Akzo Nobel όσον αφορά την πρώτη περίοδο παραβάσεως.

- 46 Συναφώς, επισημαίνεται, πρώτον, ότι η επιλογή των συντακτών των Συνθηκών ήταν να χρησιμοποιηθεί η έννοια της επιχείρησης για τον προσδιορισμό του αυτουργού παραβίασης του δικαίου του ανταγωνισμού κολάσιμης κατ' εφαρμογήν των άρθρων 81 ΕΚ ή 82 ΕΚ, νυν 101 ΣΛΕΕ ή 102 ΣΛΕΕ (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Schindler Holding κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-501/11 P, EU:C:2013:522, σκέψη 102).
- 47 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το δίκαιο του ανταγωνισμού της Ένωσης αφορά τις δραστηριότητες των επιχειρήσεων, η δε έννοια της επιχείρησης καλύπτει κάθε φορέα ο οποίος ασκεί οικονομική δραστηριότητα, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος που τον διέπει και του τρόπου χρηματοδοτήσεώς του (απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, ETI κ.λπ., C-280/06, EU:C:2007:775, σκέψη 38).
- 48 Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει, επίσης, ότι η έννοια της επιχείρησης, εντασσόμενη στο ίδιο πλαίσιο, πρέπει να νοείται ως οικονομική μονάδα, έστω και αν από νομική άποψη η οικονομική αυτή μονάδα αποτελείται από περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα (απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2011, General Química κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-90/09 P, EU:C:2011:21, σκέψη 35).
- 49 Σε περίπτωση κατά την οποία μια τέτοια οικονομική μονάδα παραβιάζει τους κανόνες του ανταγωνισμού, υπέχει ευθύνη για την παράβαση αυτή, κατά την αρχή της προσωπικής ευθύνης (απόφαση της 29ης Μαρτίου 2011, ArcelorMittal Luxembourg κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ., C-201/09 P και C-216/09 P, EU:C:2011:190, σκέψη 95).
- 50 Δεύτερον, η παραβίαση του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης πρέπει να καταλογίζεται, κατά τρόπο μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση, σε ένα νομικό πρόσωπο στο οποίο πρόκειται ενδεχομένως να επιβληθούν πρόστιμα, η δε ανακοίνωση των αιτιάσεων πρέπει να απευθύνεται προς αυτό (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Akzo Nobel κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-97/08 P, EU:C:2009:536, σκέψη 57).
- 51 Ούτε το άρθρο 23, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού 1/2003 ούτε η νομολογία προσδιορίζουν το φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο η Επιτροπή οφείλει να θεωρήσει υπεύθυνο για την παράβαση και το οποίο οφείλει να τιμωρήσει με πρόστιμο (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-444/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:464, σκέψη 159).
- 52 Αντιθέτως, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η παραβατική συμπεριφορά θυγατρικής εταιρίας μπορεί να καταλογιστεί στη μητρική εταιρία ιδίως σε περίπτωση που η θυγατρική, μολονότι έχει χωριστή νομική προσωπικότητα, δεν καθορίζει αυτοτελώς τον τρόπο κατά τον οποίο ενεργεί στην αγορά αλλά εφαρμόζει κατ' ουσίαν τις οδηγίες της μητρικής εταιρίας, λόγω, πιο συγκεκριμένα, των οικονομικών, οργανωτικών και νομικών σχέσεων που συνδέουν τις δύο αυτές νομικές οντότητες (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1972, Imperial Chemical Industries κατά Επιτροπής, 48/69, EU:C:1972:70, σκέψεις 131 έως 133, της 25ης Οκτωβρίου 1983, AEG-Telefunken κατά Επιτροπής, 107/82, EU:C:1983:293, σκέψεις 49 έως 53, της 11ης Ιουλίου 2013, Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-444/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:464, σκέψη 157, καθώς και της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, Total κατά Επιτροπής, C-597/13 P, EU:C:2015:613, σκέψη 35).
- 53 Τούτο γίνεται δεκτό διότι, σε μια τέτοια περίπτωση, η μητρική εταιρία και η θυγατρική της αποτελούν μέρος μιας οικονομικής μονάδας και, συνεπώς, ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2013, Team Relocations κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-444/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:464, σκέψη 157).

- 54 Συναφώς, στην ειδική περίπτωση στην οποία η μητρική εταιρία κατέχει το σύνολο ή σχεδόν το σύνολο του κεφαλαίου της θυγατρικής που παραβίασε τους κανόνες ανταγωνισμού της Ένωσης, υφίσταται μαχητό τεκμήριο ότι η εν λόγω μητρική εταιρία ασκεί όντως αποφασιστική επιρροή επί της θυγατρικής της (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2013, *Groupe Gascogne* κατά Επιτροπής, C-58/12 P, EU:C:2013:770, σκέψη 38).
- 55 Το τεκμήριο αυτό συνεπάγεται ότι, εξαιρουμένης της περιπτώσεως ανατροπής του, η πραγματική άσκηση καθοριστικής επιρροής από τη μητρική εταιρία στη θυγατρική της θεωρείται αποδεδειγμένη και ότι η Επιτροπή μπορεί να κρίνει ότι η πρώτη εταιρία είναι υπεύθυνη για τη συμπεριφορά της δεύτερης, χωρίς να υποχρεούται να προσκομίσει οποιοδήποτε επιπλέον αποδεικτικό στοιχείο (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 16ης Ιουνίου 2016, *Evonik Degussa* και *AlzChem* κατά Επιτροπής, C-155/14 P, EU:C:2016:446, σκέψη 30).
- 56 Τρίτον, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στη μητρική εταιρία στην οποία καταλογίσθηκε η παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής της επιβάλλονται ατομικώς κυρώσεις για παραβίαση των κανόνων του ανταγωνισμού της Ένωσης την οποία λογίζεται ότι διέπραξε η ίδια λόγω της αποφασιστικής επιρροής που ασκούσε επί της θυγατρικής της και η οποία της επέτρεπε να καθορίζει τη συμπεριφορά της τελευταίας στην αγορά (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1972, *Imperial Chemical Industries* κατά Επιτροπής, 48/69, EU:C:1972:70, σκέψεις 140 και 141, της 16ης Νοεμβρίου 2000, *Metsä-Serla* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-294/98 P, EU:C:2000:632, σκέψεις 28 και 34, της 26ης Νοεμβρίου 2013, *Kendrion* κατά Επιτροπής, C-50/12 P, EU:C:2013:771, σκέψη 55, της 10ης Απριλίου 2014, Επιτροπή κ.λπ. κατά *Siemens Österreich* κ.λπ., C-231/11 P έως C-233/11 P, EU:C:2014:256, σκέψη 49, καθώς και της 8ης Μαΐου 2014, *Bolloré* κατά Επιτροπής, C-414/12 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:301, σκέψη 44).
- 57 Όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 49 της παρούσας αποφάσεως, το δίκαιο του ανταγωνισμού της Ένωσης στηρίζεται στην αρχή της προσωπικής ευθύνης της οικονομικής μονάδας που διέπραξε την παράβαση. Επομένως, αν η μητρική εταιρία αποτελεί τμήμα της οικονομικής αυτής μονάδας, τότε θεωρείται αλληλεγγύως υπεύθυνη, για τη διαπραχθείσα παράβαση, με τα λοιπά νομικά πρόσωπα που αποτελούν τη μονάδα αυτή (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, *Akzo Nobel* κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-97/08 P, EU:C:2009:536, σκέψη 77).
- 58 Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον η εις ολόκληρον ευθύνη την οποία υπέχουν δύο εταιρίες που συναποτελούν τέτοια οικονομική μονάδα δεν εξαντλείται, όσον αφορά την καταβολή του προστίμου, στην εκ μέρους της μητρικής εταιρίας παροχή κάποιας μορφής εγγυήσεως προς εξασφάλιση της καταβολής του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 2013, *Kendrion* κατά Επιτροπής, C-50/12 P, EU:C:2013:771, σκέψεις 55 και 56, καθώς και της 19ης Ιουνίου 2014, *FLS Plast* κατά Επιτροπής, C-243/12 P, EU:C:2014:2006, σκέψη 107).
- 59 Τέταρτον, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, στην περίπτωση που η ευθύνη της μητρικής εταιρίας απορρέει αποκλειστικώς από την άμεση συμμετοχή της θυγατρικής της στην παράβαση και που οι δύο αυτές εταιρίες είχαν ασκήσει παράλληλες προσφυγές με το ίδιο αντικείμενο, το Γενικό Δικαστήριο μπορεί, χωρίς να αποφανθεί *ultra petita*, να λάβει υπόψη την ακύρωση της διαπιστώσεως περί παραβάσεως σε σχέση με τη θυγατρική για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και να μειώσει αντίστοιχα το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στη μητρική εταιρία εις ολόκληρον με τη θυγατρική της (βλ., υπό την έννοια αυτή απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, Επιτροπή κατά *Tomkins*, C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψεις 34, 38, 39 και 49).
- 60 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει επισημάνει, αφενός, ότι, προκειμένου να καταλογιστεί ευθύνη σε οποιαδήποτε οντότητα μιας οικονομικής μονάδας, είναι αναγκαίο να αποδειχθεί ότι τουλάχιστον μία οντότητα παραβίασε τους περί ανταγωνισμού κανόνες της Ένωσης και τούτο να επισημαίνεται σε απόφαση η οποία έχει καταστεί αμετάκλητη και, αφετέρου, ότι είναι άνευ σημασίας ο λόγος για τον

οποίο διαπιστώθηκε ότι δεν συνέτρεχε παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, Επιτροπή κατά Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψεις 37 και 38).

- 61 Στο πλαίσιο ακριβώς αυτό το Δικαστήριο αναφέρθηκε στον αμιγώς δευτερογενή χαρακτήρα της ευθύνης της μητρικής εταιρίας την οποία αυτή υπέχει λόγω και μόνον της άμεσης συμμετοχής μιας θυγατρικής στην παράβαση (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2013, Επιτροπή κατά Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, σκέψεις 34, 38, 43 και 49). Συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή, η ευθύνη της μητρικής εταιρίας θεμελιώνεται στην παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής της, η οποία καταλογίζεται στη μητρική εταιρία λόγω του ότι οι εταιρίες αυτές αποτελούν οικονομική μονάδα. Κατά συνέπεια, η ευθύνη της μητρικής εταιρίας αποτελεί, κατ' ανάγκην, συνάρτηση των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν τη διαπραχθείσα από τη θυγατρική της παράβαση και με τα οποία η ευθύνη της είναι άρρηκτα συνδεδεμένη.
- 62 Με το ίδιο σκεπτικό, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι, στην περίπτωση που κανένας παράγοντας δεν προσδιορίζει ατομικώς την προσαπτόμενη στη μητρική εταιρία συμπεριφορά, η μείωση του ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική εις ολόκληρον με τη μητρική της εταιρία πρέπει, καταρχήν, οσάκις πληρούνται οι αναγκαίες δικονομικές προϋποθέσεις, να επεκτείνεται στη μητρική εταιρία (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, Total κατά Επιτροπής, C-597/13 P, EU:C:2015:613, σκέψεις 10, 37, 38, 41 και 44).
- 63 Πέμπτον, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η παραγραφή που αφορά την άσκηση της εξουσίας της Επιτροπής για την επιβολή κυρώσεων μπορεί να επέλθει ως προς τη θυγατρική, αλλά όχι ως προς τη μητρική της εταιρία, ακόμη και όταν η ευθύνη της μητρικής εταιρίας θεμελιώνεται εξ ολοκλήρου στην παραβατική συμπεριφορά της θυγατρικής (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 29ης Μαρτίου 2011, ArcelorMittal Luxembourg κατά Επιτροπής και Επιτροπή κατά ArcelorMittal Luxembourg κ.λπ., C-201/09 P και C-216/09 P, EU:C:2011:190, σκέψεις 102, 103, 148 και 149).
- 64 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται, όπως προκύπτει από το άρθρο 1 της επίμαχης αποφάσεως, ότι η Akzo Nobel Chemicals GmbH και η Akzo Nobel Chemicals BV μετέσχαν άμεσα στις επίμαχες συμπράξεις, από τις 24 Φεβρουαρίου 1987 έως τις 28 Ιουνίου 1993, όσον αφορά την πρώτη εταιρία, και από τις 11 Σεπτεμβρίου 1991 έως τις 28 Ιουνίου 1993, στην περίπτωση της δεύτερης.
- 65 Ομοίως, δεν αμφισβητείται ότι, στη διάρκεια της πρώτης περιόδου παραβάσεως, η Akzo Nobel κατείχε έμμεσα το σύνολο του κεφαλαίου της Akzo Nobel Chemicals GmbH και της Akzo Nobel Chemicals BV και ασκούσε σε αυτές αποφασιστική επιρροή, με συνέπεια οι τρεις αυτές εταιρίες να αποτελούν, κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου παραβάσεως, ενιαία επιχείρηση κατά την έννοια του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης.
- 66 Επομένως, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 52 έως 58 της παρούσας αποφάσεως, οι παραβάσεις που διέπραξε η Akzo Nobel Chemicals GmbH και η Akzo Nobel Chemicals BV στη διάρκεια της πρώτης περιόδου παραβάσεως καταλογίσθηκαν στην Akzo Nobel. Ως εκ τούτου, στην τελευταία αυτή εταιρία επιβλήθηκαν ατομικώς κυρώσεις για συμπεριφορά αντίθετη προς τους κανόνες ανταγωνισμού της Ένωσης την οποία λογίζεται ότι υιοθέτησε η ίδια κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου.
- 67 Εξάλλου, δεν αμφισβητείται επίσης, εν προκειμένω, ότι η ευθύνη της Akzo Nobel στοιχειοθετήθηκε λόγω της συμμετοχής της στις επίμαχες παραβάσεις καθ' όλη τη διάρκεια των τριών περιόδων παραβάσεως, ήτοι από τις 24 Φεβρουαρίου 1987 έως τις 21 Μαρτίου 2000, όσον αφορά την παράβαση σε σχέση με τους σταθεροποιητές κασιτέρου, και από τις 11 Σεπτεμβρίου 1991 έως τις 22 Μαρτίου 2000, όσον αφορά την παράβαση στον τομέα ESBO/εστέρων, ως μητρικής εταιρίας της επιχείρησης Akzo της οποίας διάφορες νομικές οντότητες, μεταξύ των οποίων η Akzo Nobel Chemicals GmbH και η Akzo Nobel Chemicals BV, είχαν συμμετάσχει άμεσα στις συμπράξεις.

- 68 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, οι προσφεύγουσες πρωτοδίκως είχαν επικαλεσθεί την παρέλευση της προθεσμίας παραγραφής του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1/2003 μόνον ως προς την Akzo Nobel Chemicals GmbH και την Akzo Nobel Chemicals BV, για τον λόγο ότι αυτές είχαν θέσει τέλος στην παραβατική συμπεριφορά τους στις 28 Ιουνίου 1993.
- 69 Όπως υπομνήσθηκε στις σκέψεις 40 και 41 της παρούσας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε τα επιχειρήματα των προσφευγουσών πρωτοδίκως, κρίνοντας ότι η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλει πρόστιμα στην Akzo Nobel Chemicals GmbH και στην Akzo Nobel Chemicals BV είχε παραγραφεί.
- 70 Ασφαλώς, όπως κατ' ουσίαν επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο με τις σκέψεις 125 και 126 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το γεγονός ότι η εξουσία της Επιτροπής προς επιβολή κυρώσεων παραγράφεται, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1/2003, σημαίνει ότι καμία κύρωση δεν μπορεί πλέον να επιβληθεί στις εταιρίες ως προς τις οποίες επήλθε η παραγραφή.
- 71 Αντιθέτως, το γεγονός ότι δεν είναι πλέον δυνατό, λόγω παραγραφής, να επιβληθούν κυρώσεις σε ορισμένες εταιρίες δεν αποκλείει το ενδεχόμενο διώξεως άλλης εταιρίας, η οποία θεωρείται προσωπικά και εις ολόκληρον υπεύθυνη με αυτές, για τις ίδιες αντίθετες προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορές και έναντι της οποίας δεν έχει επέλθει παραγραφή.
- 72 Αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, το γεγονός ότι η ευθύνη της Akzo Nobel για την πρώτη περίοδο παραβάσεως απορρέει αποκλειστικά από την άμεση συμμετοχή των θυγατρικών της στις συμπράξεις δεν αναιρεί το εν λόγω συμπέρασμα.
- 73 Συγκεκριμένα, αφενός, οι αντίθετες προς τον ανταγωνισμό ενέργειες που αφορούν την πρώτη περίοδο παραβάσεως θεωρούνται ότι τελέσθηκαν εξισου από την ίδια την Akzo Nobel, δεδομένου ότι αυτή αποτελούσε οικονομική μονάδα, κατά την έννοια της νομολογίας της Ένωσης, με την Akzo Nobel Chemicals GmbH και την Akzo Nobel Chemicals BV.
- 74 Αφετέρου, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 58 και 59 των προτάσεών του, από τη νομολογία του Δικαστηρίου που υπομνήσθηκε στη σκέψη 62 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι παράγοντες που αφορούν ειδικά τη μητρική εταιρία ενδέχεται να δικαιολογούν την εκτίμηση της ευθύνης της και εκείνης της θυγατρικής της κατά τρόπο διαφορετικό, ακόμη και στην περίπτωση που η ευθύνη της πρώτης θεμελιώνεται αποκλειστικά στην παραβατική συμπεριφορά της δεύτερης.
- 75 Τούτο συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση, στο μέτρο που, αντίθετα προς την Akzo Nobel Chemicals GmbH και την Akzo Nobel Chemicals BV, οι οποίες έπαυσαν να μετέχουν στις συμπράξεις στις 28 Ιουνίου 1993, η Akzo Nobel, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 67 της παρούσας αποφάσεως, ενεπλάκη στις επίμαχες παραβάσεις και μετά την ημερομηνία αυτή, μέχρι τις 21 και τις 22 Μαρτίου 2000, όσον αφορά, αντίστοιχα, την παράβαση σε σχέση με τους σταθεροποιητές κασιτιέρου και την παράβαση στον τομέα των ESBO/εστέρων.
- 76 Υπό το πρίσμα του συνόλου των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι ορθώς το Γενικό Δικαστήριο, με τη σκέψη 126 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, έκρινε ότι η παραγραφή που αφορά την άσκηση της εξουσίας της Επιτροπής να επιβάλει κυρώσεις στην Akzo Nobel Chemicals GmbH και στην Akzo Nobel Chemicals BV δεν απέκλειε το ενδεχόμενο να στοιχειοθετείται ευθύνη της Akzo Nobel όσον αφορά την πρώτη περίοδο παραβάσεως.
- 77 Επομένως, ο μοναδικός λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει απαράδεκτος και εν μέρει αβάσιμος.

78 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 79 Βάσει του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται ως αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαινεται επί των δικαστικών εξόδων.
- 80 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, το οποίο εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του εν λόγω Κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε να καταδικαστούν οι αναιρεσείουσες και αυτές ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) **Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.**
- 2) **Καταδικάζει την Akzo Nobel NV, την Akzo Nobel Chemicals GmbH και την Akzo Nobel Chemicals BV στα δικαστικά έξοδα.**

(υπογραφές)